

UT PÅ TUR: Det pleier å være få tilhørere på formannskapsmøter i Sandnessjøen

Herskapeilig i havvgapet

SKAPER TRIVSEL. Som regel sitter politikerne rundt et bord på rådhuset i Sandnessjøen når de avvikler formannskapsmøter.

Tirsdagens møte var av det mer bevegelige slaget.

Før de folkevalgte tok fatt på saksbehandlingen, dro de nemlig på befarings langs natur- og kulturstien i Skålvær, en gang et blomstrende trafikkknutepunkt i leia utenfor Alstahaug, nå fraflyttet, men langt fra forlatt.

Det siste skyldes i stor utstrekning ei særdeles virkelysten velforening. Den ble stiftet i 1991. Ved siste årsskifte hadde den 125 medlemmer.

Mange av dem har gjort en omfattende innsats for å ta vare på restene av fordums storhet, og legge til rette for framtidig bruk av øya en god halvtimes hurtigbåttreie fra kommunesenteret.

– Hvorfor? Fordi vi ønsker å skape trivsel for oss selv og andre, sier nåværende leder i Skålvær velforening, Nils Falch, om årsaken til at foreningen i årenes løp lagt ned tusenvis av gratis arbeidstimer.

«EN NØGEN GRUPPE ØER».

Og derfor kunne politikere på seinsommerbesøk stoppe under store trekroner i handelsstedets herskaphage, anlagt av Marianna Emahuus Tønder Røring på 1800-tallet.

En rapport fra Nordland Amt i 1907 forteller at Skålvær er «en nøgen gruppe øer ud for Alstahaug, hvor alle slags vinde stryger frit over. Dog kan det gaa an at faa træer og buske til at vokse i en have».

Rapporten nevner vakker lønn, asketre, kirsebærtrær som blomstret for første gang i 1897, skjærsmis, sibirsk ertre, kaprifol og roser som «trives og blomstrer udmærket».

I dag er det ikke minst ruvende trær og et imponerende, hvitmalt stakittgjerde som gjør inntrykk. Tidligere tiders lyst-

«Jeg tror ikke bygningen skal belaste budsjettet i din regjeringstid.

Nils Falch

I BÅT: Hurtigbåtturen fra Sandnessjøen til Skålvær tok en halvtimes tid med Helgeland Trafikkselskaps hurtigbåt. Etter møtet dro ordfører Bård Anders Langø og administrasjonssjef Børge Toft i Tofts båt rett til middag med representanter for subseaindustrien. Til høyre skipper Knut Mentzoni som sørget for at formannskapet kom seg trygt fram.

TILHØRERE: Tor Berg fra Brønnøysund og Torgunn Grønnevik fra Hestøysund ble med på befarings, og stilte på tilhørerplass da formannskapet kom til Skålvær.

KIRKE: – Fantastisk, utbrøt ordføreren da han for første gang besøkte Skålvær kirke.

hus er borte. Men forvaltningsplanen forteller om nye planteplaner for hagen, som både har hatt besøk av kongepar og nå Alstahaug formannskap.

I tillegg var det hit deltakerne på to kurs i stell av parktrær valgte å dra for få år siden.

FORTSATT LIV. Formannskapet besøkte også Skålvær kirke, de vandret gjennom vått gress

NYBYGG: Kjellerbua var ferdig i juni i år, og dermed er steinkjelleren under sikret mot forfall.

og frodig granskog, de møtte beitende sau, og de tok turen opp på et av øyas høyeste punkter.

Sistnevnte byr på panoramautsikt i godt vær. Men med unntak av de nærmeste holmene, var landskapet gjemt i tåke da Nils Falch viste alstahaugpolitikere rundt på øya som nå har status som statlig sikret friluftslivsområde.

En gang i tida var øya ett av

de viktigste handelsstedene på helgelandskysten. På slutten av 1800-tallet sognet over tusen mennesker til Skålvær kirke. Nå er det ingen fastboende igjen på øya, og bare et fåtall innbyggere i hele kirkesognet.

Det forhindrer ikke at besøkende rett som det er kan høre lyd av båtmotorer, av prat og hammerslag.

Ett av de nyeste byggeprosjektene er ei kjellerbu. Byggingen startet i mai i fjor, pågikk til utpå høsten, og ble avsluttet tidlig i sommer.

– Det er gjort skikkelig arbeid. Jeg tror ikke bygningen skal belaste kommunebudsjettet i din regjeringstid, sa Nils Falch henvendt til ordfører Bård Anders Langø.

Prosjektet har gitt øya et nytt samlingssted – kjellerbua har allerede vært brukt som konsertlokale og tilholdssted for padlere på gjennomreise. Og viktigere: Ildsjelene reddet den rundt to hundre år gamle, hvelvede steinkjelleren fra ruin.

Den er en av få gjenværende bygninger fra storhetstida.

YRENDE LIV. Den første handelsmannen, Jon Jonsøn, kom til Skålvær i 1683. I 1815 kjøpte prestesønnen Frantz Røring fra Hemnesberget handelsstedet.

Han la grunnlaget for stedets storhetstid, og drev både med handel, kjøp og salg av fisk, gjestgiveri og brennevinshandel. Senere overtok Anthon Christian Olaus Røring. I tillegg til handel og jordbruk, drev han fiskemottak i Lofoten, produksjon av klipp-fisk på Skålvær, sildesalteri i Sandsundvær, tønnefabrikk, trandamperi og bakeri. Etterhvert kom det posthus, telegraf og dampskipsanløp til øya, og nevnte Anthon Chr. Røring var i mange år den innbyggeren i Tjøtta kommune, som Skålvær da var en del av, som hadde størst inntekt og betalte mest skatt.

Han gikk også i bresjen for å bygge kirke, men døde før prosjektet ble realisert.

– Fantastisk, syntes ordfører Bård Anders Langø da han for første gang trådte inn i kirkebygningen som ble innviet 6. september i 1889, og nå nær-

EGEN KIRKEGÅRD: Heidi Klaussen, Svein-Harald

mer seg 125-årsjubileum.

Kirka er fortsatt samlingssted i forbindelse med årlige gudstjenester og en og annen konsert.

FRA RÅDHUS TIL NAUST.

Formannskapet valgte imidlertid å avvikle møtet i Nils Falchs naust. Der er det ikke båter lenger, men et velutstyrt møterom.

Etter å ha inntatt medbrakt niste, og etter hvert også ny-stekte vafles og kaffe servert av huseieren selv, debatterte politikerne flyplassutvalg, TV-aksjon og skjenkebevillinger. Gruppemøtene ble avviklet utendørs.

Og mens møtet pågikk, satt

essjøen. Men i fraflyttede Skålvær stilte folk opp.

d Carlsen og Bård Anders Langø studerer navnelisten over dem som er begravd på kirkegården i Skålvær.

bortimot ti personer på tilhørerplass.

Det er ikke mange.

På den annen side pleier det ikke å være mange tilhørere når formannskapsmøtene blir holdt på rådhuset heller. Når det gjelder prosentvis oppslutning i forhold til innbyggertall, slår skålværfolket sandnessjøværingene ned i støvlene.

■ Skriftlige kilder: skaalvaer-vel.no, brosjyren «Velkommen til Skålvær» og Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområde»

Tekst og foto: Kari-Ann Dragland Stangen

kari-ann@hblad.no 75070314

– På høy tid å fjerne sitka fra Skålvær

Kari-Ann Dragland Stangen
kari-ann@hblad.no 75070314

BØR BORT: En gang en gruppe nakne øyer. I dag vokser grana tett i plantefelt i Skålvær.

– Hadde skogen vært min, vet jeg hva jeg skulle gjort. Men det er den ikke, sa Nils Falch i Skålvær velforening da han presenterte foreningens ønsker for formannskapet i Alstahaug: flytekai, vanntil-

førsel og fjerning av granskogen.

Grana ble plantet som ledd i skogreisingsarbeidet lokalt.

– Men eksperter som kommunen selv støtter seg på, mener grana bør bort, sier Falch, og viser til en skjøtelsesplan som Bioforsk Nord Tjøtta har laget. Den slår fast at treslaget bør fjernes helt i løpet av fem år – blant annet for å sikre artsmangfoldet.

– Konklusjonen skulle vel

være klar, men tre år etter at rapporten ble laget er ingenting gjort, konstaterer Falch.

– Trærne vokser oss over hodet. Hvis det ikke blir gjort noe nå, risikerer vi at skogen dekker hele øya om en generasjon eller to. Jeg skulle kanskje ikke bruke ordet miljøkriminalitet, men gjør det likevel.

– Hva har dere tenkt å gjøre?

– Vi? Det er kommunens problem. Vi har ryddet ved

kirka, men det er en dråpe i havet. Men jeg ser at det ikke er noen enkel oppgave, hverken praktisk eller økonomisk. I verdensarvområdet blir det så vidt jeg vet betalt 250 kroner for hver gran over to meter som blir fjernet, opplyser velforeningslederen.

Med 7000 trær kan det med andre ord raskt komme på et par millioner kroner å fjerne sitkaen i Skålvær.

ALSTAHAUG FORMANNSKAP

Politikere testet

... og forsto behovet for flyekai

POLITIKERE PÅ TUR:

– Vi trenger flytekai, sa Nils Falch. Det er Alstahaug formannskap enig i etter å ha testet i landstigningsforholdene i Skålvær.

Kari-Ann Dragland Stangen

kari-ann@hblad.no 75070314

Det var fjære sjø, og en hel liten klatretur på glatt underlag fra båtdekk og opp på kaia da formannskapet i Alstahaug kom til Skålvær tirsdag morgen.

For til tross for at det er investert betydelige midler og gjort en formidabel dugnadsinnsats på øya de siste årene, er det til tider vanskelig å komme seg på land. Derfor er bedre i land- og ombordstigningsforhold blant ønskene som har topprioritet i Skålvær velforening.

– Uoverstigelig utfordring

– Vi trenger flytekai, konstaterer velforeningsleder Nils Falch da han tok farvel med de folkevalgte etter at de hadde vært på befaring på øya og avviklet et formannskapsmøte.

– Vi som er født i øyan takler det alltid, men for mange blir kaiforholdene en uoverstigelig utfordring. Det gjør at mange drar forbi, tilføyer Falch, før politikerne og resten av følget utpå ettermiddagen karret seg fra kaikanten og ned i den ventende hurtigbåten.

Drikkevann fra Alstahaug kommunes vannverk står også høyt på ønskelista – så høyt at velforeningen er villig til å ta en god del av kostnadene med å føre vann fram til øya.

Punger ut for vann

– De som bor i byen og betaler eiendomsskatt, får mange goder til gjengjeld, deriblant vann. Vi her ute får ingenting igjen for eiendomsskatten, framholdt Falch.

I tørre perioder hender det at enkelte er helt uten vann.

– Det rammer blant annet mulighetene for å satse på næringsvirksomhet. Med sikker vannforsyning kunne vi bygdorbuer og satset på reiseliv. Men alt er avhengig av at vi får vann, sier folk med tilknytning til Skålvær.

– Vi vet at kommunen ar-

beider med saka, og setter oss gjerne rundt forhandlingsbordet i morgen den dag for å diskutere mulighetene for å få vann utover. Velforeningen har også sagt at den vil bidra med et betydelig beløp for å realisere prosjektet, tilføyer Nils Falch.

Selv om foreningen ikke har tallfestet beløpet, er det ifølge Falch tale om å yte et tilskudd på flere hundre tusen kroner.

Utrettelige ildsjeler

Det er ikke første gang Skålvær velforening stiller opp. Ildsjeler med tilknytning til øya har i årevis gjort en formidabel innsats for å ta vare på restene av det gamle handelsstedet; bygninger, hage og butikk. De har reddet en gammel steinkjeller fra ruin, sørget for ny kai og vedlikeholdt kirka, de slår veiene, bidrar til å holde landskapet åpent gjennom beitetiltak og hogst, og de kjemper for rutetilbud.

– Uten velforeningen hadde det stort sett ikke blitt gjort noe, sa Svein-Harald Carlsen til formannskapet. Han er kulturleder i Alstahaug kommune, og har vært mangeårig støttespiller i arbeidet med å ta vare på kulturminner, legge til rette for bruk av landskapet og formidle kunnskap om det tidligere handelsstedet og trafikknutepunktet.

– Det de gjør i velforeninga er rett og slett imponerende, sier ordfører Bård Anders Langø.

– Kjempeflott, tilføyer han, etter sitt første besøk på øya lengst vest i Alstahaug.

Turen ga mersmak, til tross for gråvær. Det betyr at politikerne må regne med at flere møter blir holdt andre steder enn på rådhuset. Langø tar sikte på ett årlig møte utenfor Sandnessjøen. Neste mål er Bærøylvågen.

Ingen løfter

– Jeg har vært klar over at Skålvær er en del av kommunen vår lenge, men lærte mye nytt. Nå vil jeg forhøre meg om hva Skålværs vernestatus betyr, og hvilke muligheter det gir for å søke mer midler til tiltak, sier Langø, som har merket seg ønskene om så vel flytekai og vannforsyning som om skogsrydding.

Han tør imidlertid ikke love noen av delene.

– Vi vil se på utfordringene, men det er ikke bare Skålvær

NYTT MØTESTED: Et utvidet formannskap møttes i Skålvær tirsdag, fra venstre politikerne Mette-Karin Johnsen, Tore Vikedal, Heidi Klaussen, Bård Anders Langø, Hanne Nora Nilssen og Norvald Ruderaas på kaikanten i Skålvær. Bak Nils Falch, som er velforeningsleder, ikke formannskapsmedlem.

OMVISER OG TALSMANN: Nils Falch, leder av Skålvær velforening tok møtedeltakerne med på omvisning i velholdt landskap. Etterpå sørget han for møtelokale, vafler og kaffe til formannskapet.

KAFFEPAUSE: Heidi Klaussen forsyner seg av kaffen i maritimt møterom. I midten Mette-Karin Johnsen, til høyre Finn Grønnevik, sistnevnte blant tilhørerne på møtet.

som har behov for tiltak. Jeg se hva vi kan få til, men jeg vil vet at teknisk etat arbeider med ikke forskuttere noe, understreker Bård Anders Langø overfor Helgelands Blad.

« Vi som er født i øyan takler det alltid, men for mange blir kaiforholdene en uoverstigelig utfordring.

Nils Falch

UTFORDRING: Ikke bare-bare å komme seg om for ei flytebrygge er imidlertid diskutabelt.

Kaiforhold

...n bord i Helgeland Trafikk Selskaps hurtigbåt ved kai i Skålvær, men ordfører Bård Anders Langø greier det. Behovet

ALLE FOTO: KARI-ANN DRAGLAND STANGEN

PÅ ETTERSKUDD: Hanne Nora Nilssen etterlyste alkoholpolitisk plan da formannskapet drøftet skjenking og salg av alkohol i Alstahaug.
FOTO: KARI-ANN DRAGLAND STANGEN

Varsler debatt om skjenketider

FORELØPIG JA: Formannskapet vil gi 13 utesteder i Alstahaug skjenkebevilling for nye fire år. Men politikerne signaliserer mulig debatt om kortere skjenketider.

Kari-Ann Dragland Stangen

kari-ann@hblad.no 75070314

– Når bør skjenkingen slutte? Klokka ett, to eller tre? Vi har utnyttet mulighetene i lovverket til å gi adgang til å skjenke fram til klokka 0300, men jeg vil signalisere at det er mulig vi kommer med et endringsforslag når kommunestyret skal behandle saka.

Det sa Norvald Ruderaas (Sp) da formannskapet drøftet skjenkespørsmålet på tirsdagens møte i Skålvær

Han ga samtidig uttrykk for at han ser fram til å få på plass en alkoholpolitisk plan, med de mulighetene det blant annet innebærer når det gjelder å få til rusforebyggende tiltak rettet mot ungdom.

På etterskudd

Den planen burde etter politikernes mening foreligget allerede.

– Det er trasig å fatte vedtak om alkoholsalg uten å ha planen på plass. Vi er hele tida på etterskudd, og det er beklagelig. I neste runde må vi ha en plan på plass i tide, framholdt varaordfører Hanne Nora Nilssen (V) allerede da formannskapet drøftet butikksalg av alkoholholdige drikkevarer.

– Jeg er helt enig. Vi må ha en god politisk prosess, samtykket administrasjonssjef Børge Toft.

– Jeg er enig, men i og med at planen ikke er ferdig, må vi ta forbehold om at det kan komme endringer, framholdt Ruderaas.

Alkohol i lavvo

De fleste bevillingssøknadene handler om å skjenke inne i restaurantlokaler eller avgren-

sede områder i umiddelbar nærhet av restaurantene; på terrasser, uterestauranter og båtdekk. Tømmervika Opplevelsessenter søker imidlertid også om å få skjenke i mobile lavvoer.

Det fikk Hanne Nora Nilssen til å reagere.

– Hvis vi skal dra det langt, kan bedriften i realiteten sette opp en lavvo i parken i Sandnessjøen, og drive skjenking der. Er det i tråd med lovverket, og hvordan kan vi kontrollere virksomheten hvis vi ikke vet hvor lavvoene befinner seg, spurte Nilssen.

– Det er et relevant og godt spørsmål. Bedriften har hatt tilsvarende bevilling før, men spørsmålet om mobile lavvoer har aldri vært problematisert. Det bør kanskje presiseres at lavvoene skal stå på senterets område, spurte Toft i sitt svar.

Ingen endringer. Ennå

– Jeg kjenner bransjen, og tror den forholder seg rimelig profesjonelt til bestemmelsene. Når det er sagt, er det hevet over tvil over at vold som blir utøvd i Alstahaug har sammenheng med alkoholserving. Involverte er ruspåvirket, og voldstilfellene skjer som regel natt til lørdag og søndag. Det bør vi ta med oss, sa på sin side ordfører Bård Anders Langø i alkoholdebatten.

Den endte altså med at formannskapet går inn for å gi 13 søkere skjenkebevilling og ni søkere salgsbevilling.

Skjenkebevillingene anbefaler i utgangspunktet at kafeer, restauranter og reiselivsbedrifter kan skjenke øl og vin fra klokka seks om morgenen til tre om natta alle ukedager, mens skjenking av brennevin begrenses 1300 til 0300 alle dager. Når det gjelder uteservering, er skjenkingen begrenset til tidsrommet mellom 1200 og 24 på hverdager og 1200 til 0100 på fredager og lørdager.

Hvis politikerne altså ikke går inn for endringer når de får saka på bordet i kommunestyret.